

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

ויצא (חלק י — שיחה א)

יוצא-לאור למחזור הראשון מלימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת ויצא, ריב כסלו, ה'תשפ"א (א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

שבעים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2020

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

ויצא

לאבימלך, ולא חששו לזה שנתעכבה כניסתם של בני לא"י ע"י השבועה, והם לא יצאו מהמקום בו גר אבימלך כדי שלא יצטרכו לישבע לו – למה דוקא יעקב הוא שיירא לישבע לאבימלך ולכרות ברית עמדו, עד שבשביל כך יצא מבאר שבע – „מבארה של שבועה“ זו?

וכן קשה לאידך גיסא:

איך יתכן שאברהם ויצחק נשבעו לאבימלך מבלי לחשוש להעכבת כניסתם של בני לארץ?

ב. והביאור: מצינו דחלוקה דרגת מעלתם של אברהם ויצחק לדרגת מעלתו של יעקב אשר עפ"י יבואר ג"כ הפרש יסודי שבין עבודתם של אברהם ויצחק לזו של יעקב:

„אברהם – יצא ממנו ישמעאל, יצחק יצא ממנו עשו“⁵, היינו שיש מעאל ועשו, אף שהיו בני אברהם ויצחק, בכ"ז „יצאו“ משייכותם לאבן-

א. עה"פ ויצא יעקב מבאר שבע וגו' איתא במדרש¹: „מבאר שבע – מבארה של שבועה, אמר (יעקב) שלא יעמוד עלי אבימלך ויאמר השבע לי כשם שנשבע לי זקנך, ונמצאתי משהא בשמחת בני ז' דורות“ – שהיות ואברהם נשבע לאב"י מלך וע"י השבועה עכב את כניסתם של בני לא"י ז' דורות, כמבאר במדרש פ' וירא² [כי מאברהם עד כיבוש ארץ סיחון ועוג ע"י משה רבינו עברו ז' דורות], ויצחק גם הוא נשבע לאבימלך ועי"ז עכבם עוד דור אחד [כי מיצחק עד כיבוש הארץ ע"י יהושע עברו ג"כ ז' דורות, ונמצא שנתעכבה כניסתם בעוד דור אחד לאחרי הז' דורות מאברהם], לכן חשש יעקב שמא יצטרך גם הוא לישבע לאבימלך ועי"ז תתעכב כניסתם של בני לא"י („ז' דורות“, ז. א. עוד) דור נוסף³.

וצריך להבין:

מאחר דבין אברהם ובין יצחק נשבעו

(1) ב"ר פס"ח, ז.

(2) שם פנ"ד, ד.

(3) כפי' הב' במתנות כהונה שם פס"ח, דלפי' הא' (שיצחק לא עכבם כלל כי „לא נשבע מחדש רק אמר לו השבועה הקדומה שהיא בינותינו מאביך תהא בינותינו אל תפר אותה“ ויעקב הי' מתירא שיעכבם עוד ז' דורות) קשה: (א) למה לא הי' יכול גם יעקב לחדש את שבועת אברהם כפי שעשה יצחק? ובפרט לפי לשון המדרש: ויאמר (אבימלך) השבע לי כשם שנשבע לי זקנך.

(ב) במדרש בראשית זוטא שם הגירסא היא: „כשם שנשבע לי זקנך ואביך“, מזה מוכח שגם יצחק עכבם עכ"פ דור אחד, ואבימלך רצה שיעקב יעשה ג"כ כפי שעשה יצחק.

(4) ביפ"ת פ'י שלא בשביל זה יצא, שהרי הי' מוכרח לצאת מפני עשו ובשביל מצות אביו ואמו, אלא שאגב זה הרויח עוד כי נמלט מבארה של שבועה.

אבל ממה שבב"ר שם מביא פ'י „מבארה של ברכות“ ביחד עם פ'י זה, משמע שכמו שלפי הפי' „מבארה של ברכות“ הרי בשביל זה יצא, כ"ה ג"כ לפי' „מבארה של שבועה“, וכמו שמשמע במ"כ שם, וכפשטות לשון המדרש. ואי"ז סתירה למשמעות הכתובים שיצא מפני עשו וכי' כי אפ"ל שיצא מחמת כמה טעמים, וכא"ו א מהם דיו.

(5) ויק"ר פל"ו, ה. פסחים נו, א. ספרי דברים ו, ד. שם לב, ט.

היתה עבודתם זו בעניני רע וקליפה בדרך דחי' ושלילה – שלא ינגדו ויפריעו לעניני קדושה, אבל לא שהם עצמם ייהפכו לטוב וקדושה¹³. הרי תכליתה ומטרתה של התעסקותם ב- עניני רע ופעולתם בהם היתה באופן של שלילה: ביטול ההתנגדות ולא בירור מציאותם¹⁴; משא"כ ביעקב

תיהם ונפרדו מהם⁶, כי הקדושה של אברהם ויצחק ועבודתם לא „הגיעו“ לבניהם אלו ולא פעלו בהם שיהפכו לטוב⁷. אבל יעקב – מעלה שלו „חטתו שלימה“⁸, כי עבודתו פעלה בכל י"ב בניו שיהיו „שלמים“ ושלמים בשיי-כותם ליעקב ומדריגתו. ועם היות ש„האבות (כולם) הן הן המרכבה“⁹, ונשמתו של כל אחד מהאבות היא מעולם האצילות^{9*}, יש חילוק ביניהם, וגם בנוגע לעבודתם בענינים של היפך הטוב והקדושה: יעקב עסק בעיקר בבירור וזיכוך הרע והיפוכו לטוב לתמיד, משא"כ אברהם ויצחק. ולכן אף שעשה ישמעאל תשובה¹⁰ וי"א שכאשר וירץ עשו לקראתו (דיעקב) וישקהו – נשקו בכל לבו¹¹ – לא ה' לזה קיום.

ואעפ"י שאברהם ויצחק עסקו ב- עבודת הבירורים, וכמשארז"ל^{11*} (ב- אברהם) עה"פ „ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם¹²: אל תקרא ויקרא אלא ויקריא מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפי כל עובר ושב כו"; ועד"ז מבואר בנוגע לעבודתו של יצחק בחפירת בארות^{12*} – בכ"ז

(13) וע"ד מציאות הקליפות קודם חטא עה"ד שהיו בבחי' קליפה השומרת לפרי, לפי שהיו חוץ לגבול ביי"ע דקדושה, אבל מ"מ היו מציאות של קליפה (ראה של"ה יח, ב. אוה"ת וישלח ע' רנא, בראשית ע' 1162).

(14) ואף דאברהם מגייר (רש"י לך יב, ה – מב"ר שם. זח"א עט, ב. ובכ"מ). וברמב"ם הל' ע"ז פ"א ה"ג, ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם כו' עד שנתקצו אליו אלפים ורובבות והם אנשי בית אברהם ושתל בלבם „העיקר הגדול הזה“ – הרי לא ה' להם המשך וקיום ורק בני" נעשו „בעולם אומה שהיא יודעת את ה'“ (עיין רמב"ם שם). ובל' הרה"ח וכו' הר"א מהאמלי (חנה אריאל וירא לג, סע"א) וע"י עבודתו כו' של אאע"ה כו' להודיע לבנה"א מב"נ טבעו של הקב"ה בחי' א-ל עולם לפי שעה (כי לא נתקיימו בזאת האמונה והידיעה כ"א ביתו אחריו של אאע"ה). – ועייג"כ תו"א לך יא, ד. תו"ח אוה"ת שם (וצע"ק מתו"א ד"ה משה ידבר – הא' והב' תו"ח שם). ואכ"מ.

ולהעיר מלקוש"ש ח"ה ע' 143 הערה *16, שמ"ש רש"י „אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים“ י"ל דאין הכוונה לגירות ממש ושינוי המציאות שלהם – כ"א למה „שהכניסן תחת כנפי השכינה“.

לכאורה אפשר לכאר גם ע"פ הידוע אשר הגר יש בו ניצוץ של נשמה דקדושה גם קודם שנתגייר (ראה תשובות מהר"ם מרוטנבורג (הובא בספר תשובות בעלי תוס' מכת"י נויארק תשי"ד – ע' רפז, סי"ט) בשם ר"י החסיד) – ועפ"י מובן דיוק לשון חז"ל בכ"מ „גר שנתגייר“ ולא „גוי שנתגייר“ וכיו"ב (חיד"א בס' מדבר קדמות מע' ג' אות ג') – וא"כ מה שאברהם

(6) ראה אוה"ת וירא צג, ב.

(7) ראה לעיל ע' 85 ובהערה 41, שיש חילוק בענין זה בין ישמעאל ועשו.

(8) ויקר' שם. וראה בשאר המקומות שנשמנו לעיל הערה 5.

(9) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. וראה תניא פכ"ג ופל"ד, ותו"א יתרו ד"ה להבין.

(9*) אגה"ק סי' כה. תו"א שם.

(10) פרש"י ח"ש כה, ט.

(11) ראה פרש"י וישלח לג, ד.

(11*) סוטה י, ב.

(12) וירא כא, לג.

(12*) ראה תו"א ותו"ח ר"פ תולדות. לקו"ש ח"א ע' 29. ועוד.

וכמו שמצינו באברהם שנתיישב בתוך בני חת¹⁹, והם אף הכירוהו כ„נשיא אלקים“ ו„בתוכנו“²⁰, ובכ”ז לא פעל זה בהם שהם עצמם ייהפכו לטוב, ונשארו בתוארם „בני חת“²¹ גם אחרי ההתיישבות ביניהם. וגם מה שנענו לבקשתו במכירת מערת המכפלה, ה”ז רק שלא הפריעו לו בביצוע עניניו הוא, אבל מהותם שלהם לא נהפכה למציאות של קדושה²².

משא”כ בעבודתו של יעקב שתכ- ליתה לברר ולהפוך ולזכך גם את עניני העולם שמצד הקליפה וסט”א, היינו שבעבודתו נשללת גם עצם מציאותו של הרע – לכן היתה „מטתו שלימה“.

ד. ועפ”י יובן מה שאברהם ויצחק כרתו ברית עם אבימלך והשלימו עמו ע”י השבועה.

כי תכליתה של שבועה וקריתת- ברית כזו ה”ה לפעול בכל תוקף על כל אחד מהצדדים שלא יתנגד לשני

(19) ראה חיי שרה כג, ו ורש”י שם ד.

(20) ח”ש שם. וראה ראב”ע שם: „בעבור כי אתה נביא“.

(21) ראה תולדות כז, מו.

(22) ויל”פ עפ”י מ”ש רש”י (ח”ש כד, ז) שמה שאמר אברהם לאליעזר „ואלקי הארץ“ הוא לפי „שהרגלתינו בפי הבריות“, שכוונתו, שאברהם הסביר לאליעזר שאף שהי’ „יושב בקרבן“ (של הכנעני), מ”מ השפעתו עליו היתה רק מה „שהרגלתינו בפי הבריות“ אבל לא נשתנו בעצם ממהותם הקודם, ולכן „לא תיקח אשה לבני מבנות הכנעני“ (ראה בארוכה לקו”ש חט”ו ע’ 159 ואילך).

וי”ל שעפ”י מובן מה שלא מצינו שאברהם השתדל לפעול על לוט שיהפך לטוב. ורק כשהפריע אותו בעבודתו – וכמו שאמר „אל נא תהי מריבה ביני וביניך וגו’“ – בקש וגם פעל שעכ”פ „ויפרדו איש מעל אחיו“.

וילך חרנה, חרון אף של מקום¹⁴ בעולם – ושם עבודתו ופעולתו פעולה חיובית – לבררם ולהפכם לקדושה.

וע”ד¹⁵ ההפרש שבין עבודת הצדי- קים ועבודת בעלי תשובה: הצדיק אין לו שייכות לעיני רע, עד שגם מחשבה זרה, אשר לא להוי’, אינה נופלת במחשבתו; כמבואר בתניא בארוכה¹⁶; משא”כ בעל תשובה ענינו להפוך גם את הרע לקדושה, ועד ש„זדונות נעשו לו זכויות“¹⁷.

ג. ולהיות שבעבודת אברהם ויצחק לא נתבררה עדיין מציאותו של הרע (שבפולשתים וכו’) ורק התנגדותו בטלה, הרי היתה גם האפשרות שעצם מציאותם והלא טוב של (בניהם אפילו) ישמעאל ועשו ישאר בתקפו ולא יתברר בעבודתם של אבותיהם (ואדרבה: „יצא ממנו“ שיצאו משייכות כל שהי לעבודתם וקדושתם), אלא שהם גם לא התנגדו לעיני אבותיהם ולא הפריעו אותם בעבודתם¹⁸. עכ”פ, הרי מהות הקליפה עצמה, כאשר אין לה שייכות לקדושה ואינה מנגדת לה, לא נגעה בה עבודתם של אברהם ויצחק וא”כ אין מציאותה כשלעצמה מושללת מצד עבודתם זו.

מגייר וכו’ אי”ז ענין בירור והיפוך הקלי- לקדושה –

אבל אינו, דבכל אתהפכא כיו”ב – ה”ז פדיית ובירור הניצוץ דקדושה שבו.

(14*) רש”י ס”פ נח. וראה זח”ג קמז, א.

(15) ראה תו”א ויצא כא, ג. תו”ש שם כו, ב. וראה לעיל ע’ 83 ואילך בארוכה.

(16) תניא פ”י ואילך.

(17) יומא פו, ב.

(18) וי”ל שגם זה מרומז בל’ „יצא ממנו“ למעוליותא – ע”ד הפי’ (אהו”ת) – נסמן לעיל הערה (6) יצא ונפרד מאברהם.

חרנה" „חרון אף של מקום" בעולם, לבררו ולהפכו לקדושה²⁷.

ה. ועפ"ז יובן גם מה שאברהם ויצחק לא חששו לישיבע לאבימלך, עם היות שע"ז „משהא בשמחת בני": כי באמת לא השבועה עצמה (שהיא היא דרגת עבודתם) היא הסיבה לעיכוב כניסתם של בני"א, אלא שמצד עבודתם באופן של שבועה וקריתת-ברית עם אבימלך, נשארה עדיין מציאות הקליפה בתקפה וישותה – וכל זמן שהרע דהעולם הוא במעמדו ואיתנו, הרי זה מניעה ועיכוב לביאתן של בני"א לארץ²⁸.

ודוקא לאחרי גלותו של יעקב ב„חרון אף של מקום בעולם", ועבודתו בבירור עניני הקליפה והיפוכם לקדושה, יכולה להיות „שמחת בני" בגאולתם ובכניסתם של בני"א.

ו. וכן הוא הענין גם בנוגע לגאולה העתידה, שתבוא דוקא ע"י אופן עבודתו של יעקב²⁹: שע"י עבודתו במשך זמן הגלות בבירור וזיכוכ „חרון אף של מקום בעולם" נזכה לבנין ביהמ"ק השלישי – „לא כאברהם שכתוב בו הר כו' ולא כיצחק שכתוב בו שדה כו' אלא כיעקב שקראו בית"³⁰ – בביאת משיח צדקנו.

(משיחת ש"פ ויצא, יו"ד כסלו, תשכ"ו)

27 ראה תו"א שם. תו"ח שם כה, א ואילך.
28 וזהו גם דיוק הלשון „משהא בשמחת בני" ולא „דוחה" או „מעכב" וכיו"ב, כי ע"י השבועה לא דחו את הכניסה לארץ כ"א שלא היתה ראוי להיות עדיין.
29 ראה תו"א ותו"ח שם.
30 פסחים פח, א ובמהרש"א שם. וראה ד"ה איכה תשל"א ובהע' 5 שם.

ולא יתקוטט וילחום עמו – והיא הלא היתה כוונתם של אברהם ויצחק במה שנשבעו לאבימלך וכתרו עמו את הברית: שלא יתנגד להם ולא יפריעם בעבודתם; אבל, מאידך, אין ענינה של השבועה וקריתת הברית לפעול שינוי במהותו של אבימלך ולהפכו למציאות של קדושה²³.

אמנם כל זה הוא אופן עבודתם של אברהם ויצחק, כנ"ל. משא"כ ביעקב, שלהיות שאופן עבודתו הי' בשלילת מציאות הקליפה, ע"י אתכפיא ואת-הפכא של הקליפה וט"א, הרי לא הי' יכול לחרות ברית ולהשלים עם אבימלך כפי שנמצא בצירורו הוא²⁴.

ובזה יבואר המשך הכתוב „ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" – לפי פי' המדרש ש„מבאר שבע" פירושו „מבארה של שבועה"²⁵ – כי יציאתו מ„בארה של שבועה" ענינה מה שמצד עבודתו לא הי' יכול להשלים עם מציאות הרע בעולם, כנ"ל, ולכן לא נשאר במקומו הוא, ב„ארץ אשר גו' עיני ה"א בה וגו'"²⁶ – כ"א „וילך

23 וכמוכן גם מזה שיצחק הוצרך לחדש את הכריתת-ברית, וכן יעקב חשש שיצטרך לעשות כן.

24 ראה לקו"ש ח"ג ע' 794 ובהערה *28 שמה שיעקב כרת ברית עם לבן (ויצא לא, מד), הי' זה מלכתחילה באופן ש„אתה לא תעבור אלי וגו' לרעה – לרעה אי אתה עובר אבל אתה עובר לפרקמטיא" (ויצא שם נב. ב"ר הובא בפרש"י שם), וענין הפרקמטיא ומסחר הו"ע בירור הניצוצות ואתהפכא חשוכא לנהורא (ראה תו"א ר"פ וישב). וראה לקו"ש ח"ה ע' 129 ואילך.

25 ראה קיצורים והערות לס' התניא ע' נז.

26 דברים יא, יב.